

A.J.G'OFIROV, S.X.ISAEV

**TURLI DARAJADA SHO'RLANGAN
TUPROQLARDA KUZGI
BUG'DOYNING OZIQA REJIMI**

A.J.G'OFIROV, S.X.ISAEV

**TURLI DARAJADA SHO'RLANGAN TUPROQLARDA
KUZGI BUG'DOYNING OZIQA REJIMI**

TOSHKENT – 2023

UO'T 631.6.633.11.631.81(575.1)
KBK 28.573.16

G'ofirov A. J., Isaev S. X.

Turli darajada sho'rlangan tuproqlarda kuzgi bug'doyning oziqa rejimi.
Monografiya/. S.X. Isaev, A. J. G'ofirov. T.: Lesson press, 2023. -128 b.

Monografiya ko'p yillik tajriba ma'lumotlariga asoslangan bo'lib aholi sonining ortib borishi, iqtisodiyot tarmoqlarining rivojlanishi sharoitida, kuzgi bug'doyni turli darajada sho'rlangan yerlarda eng avvalo, tabiiy iqlimning o'zgarishini inobatga olgan holda yer, suv, o'g'it va resurslarini tejaydigan zamonaviy texnologiyalarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy qilishni davrning o'zi taqozo etmoqda. Shularni hisobga olib, ushbu monografiyada Sirdaryo viloyatining turli darajada sho'rlangan tuproqlari sharoitida ochiq va g'o'za qator orasiga kuzgi bug'doyning "Andijon-2" va "Andijon-4" navlarini ma'dan o'g'itlar bilan oziqlantirish, sifatli don hosili olishga erishish, kuzgi bug'doyni sug'orish va suv iste'moli, tuproqning agrofizikaviy va agrokimyoviy xossalari, uning o'sishi, rivojlanishi, don hosildorligi va uning don sifat ko'rsatkichlariga ta'siri ilmiy jihatdan asoslangan.

Ushbu monografiya qishloq va suv xo'jaligi xodimlari, dehqon hamda fermer xo'jaliklari rahbarlari, ilmiy-tadqiqot va oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilari, ilmiy izlanuvchilari, magistr va talabalari uchun mo'ljallangan.

Taqrizchilar:

X.K.Allanov - ToshDAUning "Dehqonchilik va melioratsiya" kafedrasida dosenti, q.x.f.n.

B.Suvonov – Qishloq xo'jaligida bilim va innovasiyalar milliy markazi shu'ba mudiri'i q.x.f.d., k.i.x

Toshkent davlat agrar universitetining Ilmiy-texnik kengashi yig'ilishining qarori bilan chop etishga tavsiya etilgan (2023-yil 6-martdagi №3-sonli bayonnomasi).

ISBN 978-9943-9469-1-0

© G'ofirov A.J., Isaev S.X., 2023

MUNDARIJA

KIRISH	3
I-BOB. KUZGI BUG'DOYDAN YUQORI HOSIL YETISHTIRISHDA TURLI OMILLARNING TA'SIRI BO'YICHA ADABIYOTLAR SHARHI	4
1.1-§. Kuzgi bug'doyni parvarishlashda suv-ozuqa me'yorlarining ahamiyati	4
1.2-§. Kuzgi bug'doyni turli darajada sho'rlangan tuproqlar sharoitida parvarishlash agrotadbirlari bo'yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlari.....	7
1.3-§. Kuzgi bug'doyni sug'orish tartiblari, ma'dan o'g'itlar bo'yicha mahalliy va xorijiy tadqiqotlar sharhi	10
II-BOB. TADQIQOT O'TKAZISH SHAROITI VA USLUBLARI	16
2.1-§. Tadqiqot o'tkazilgan hududning tuproq-iqlim sharoiti	16
2.2-§. Kuzgi bug'doy navlarining biologik tavsiflari	24
2.3-§. Dala tajribasini reprezentativligini aniqlash	25
2.4-§. Tajriba dalasida o'tkazilgan agrotexnik tadbirlar.....	27
III-BOB. TURLI DARAJADA SHO'RLANGAN TUPROQLARDA KUZGI BUG'DOYNI OCHIQ VA G'O'ZA QATOR ORASIGA PARVARISHLASHDA OZIQA REJIMLARINI TUPROQNING AGROFIZIK, SUV-FIZIK, AGROKIMYOVIY HAMDA MELIORATIV XOSSALARIGA TA'SIRI	29
3.1-§ Tajriba dalasi tuprog'ining morfologik tavsifi va mexanik tarkibi	29
3.2-§. Tuproqning hajm massasi	31
3.3-§. Tuproqning g'ovakligi	36
3.4-§. Tuproqning suv o'tkazuvchanligi.....	39
3.5-§. Tajriba dalasi tuprog'ining cheklangan dala nam sig'imi.....	43
3.6-§. Turli darajada sho'rlangan tuproqlarda kuzgi bug'doyni oziqa rejimini tuproqdagi oziqa moddalariga ta'siri.....	46
3.7-§. Turli darajada sho'rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug'doyni oziqa rejimini tuproq namligiga ta'siri.....	49
3.8-§. Turli darajada sho'rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug'doyni ochiq va g'o'za qator orasiga parvarishlashda oziqa rejimini sug'orish me'yorlariga ta'siri.....	52
3.9-§. Kuzgi bug'doyni turli darajada sho'rlangan tuproqlar sharoitida yetishtirishning umumiy suv iste'moliga ta'siri	56

3.10-§. Turli darajada sho‘rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug‘doyni ochiq va g‘o‘za qatori orasiga ekib parvarishlashda sizot suvlari sathining o‘zgarishiga ta’siri.....	60
3.11-§. Turli darajada sho‘rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug‘doyni ochiq va g‘o‘za qatori orasiga ekib parvarishlashda oziqa rejimini sizot suvlari mineralizasiyasining o‘zgarishiga ta’siri.....	63
3.12-§. Turli darajada sho‘rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug‘doyni ochiq va g‘o‘za qator orasiga ekib parvarishlashda oziqa rejimini tuproq tarkibidagi tuzlar miqdoriga ta’siri.....	65
IV-BOB. KUZGI BUG‘DOYNING O‘SISHI, RIVOJLANISHI HOSILDORLIGI VA SIFAT KO‘RSATKICHLARI.....	71
4.1-§. Kuzgi bug‘doyni o‘sishi va rivojlanishi.....	71
4.2-§. O‘rganilgan omillarning boshqoq uzunligi, boshqoqdagi don soni va 1000 dona don vazniga ta’siri.....	75
4.3-§. Kuzgi bug‘doyni don hosildorligi.....	78
4.4-§. Turli darajada sho‘rlangan tuproqlarda kuzgi bug‘doyni oziqa rejimini donning sifat ko‘rsatkichlariga ta’siri.....	81
4.5-§. Kuzgi bug‘doyni don hosildorligini modellashtirish.....	84
V-BOB. TURLI DARAJADA SHO‘RLANGAN TUPROQLAR SHAROITIDA KUZGI BUG‘DOYNI OZIQA REJIMI QO‘LLASHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI VA ISHLAB CHIQRISH TAJRIBA NATIJALARI.....	88
5.1-§. Turli darajada sho‘rlangan tuproqlar sharoitida kuzgi bug‘doyni ochiq va g‘o‘za qator orasiga parvarishlashning oziqa rejimini iqtisodiy samaradorligiga ta’siri.....	88
5.2-§. Tadqiqotda o‘rganilgan kuzgi bug‘doy navini ishlab chiqarish sharoitidagi tadqiqot natijalari.....	91
XULOSA VA TAVSIYALAR.....	96
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.	99
ILOVALAR.....	112

A.J.G'OFIROV, S.X.ISAEV

**TURLI DARAJADA SHO'RLANGAN
TUPROQLARDA KUZGI BUG'DOYNING
OZIQA REJIMI**

Muharrir: M.Talipova

Musahhih: I.Tursunova

Kompyuterda tayyorlovchi: G.Ibragimova

Bosishga ruxsat etildi 15.04.2023.
Qog'oz bichimi 60x84¹/₁₆. TIMES garniturasini
Shartli bosma tabog'i 7,0. Nashr tabog'i 5,2
Adadi 100. Buyurtma № 15-12.

«LESSON PRESS» MCHJ nashriyoti
Toshkent, Komolon ko'chasi, Erkin tor ko'chasi, 13

«IMPRESS MEDIA» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Manzil: Toshkent sh. Qushbegi ko'chasi, 6-uy.

ISBN 978-9943-9546-1-0

9 789943 954618